Regione Autònoma de Sardigna **Unione Comunes de Pianalza**

Ufitziu de sa Limba Sarda

Lege regionale 22/2018 (art. 10, comma 5, annualidade 2022)

Contigheddos de frores

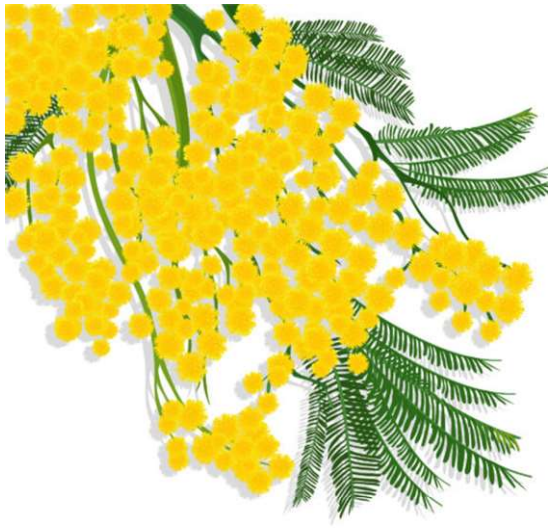
(Vol. II)

Bortaduras de Maria Giovanna Serchisu

Maria Giovanna Serchisu – Annu 2026

Su contu de sa mimosa

Tempus meda a como, in un'ìsula a tesu, viviat unu pòpulu de persones bellas meda e cun una particularidade chi las distinghiat dae sos abitantes de sas ìsulas a canta: portaiant totus sos pilos in colore de oro. Cussu pòpulu fiat patzìficu e non cheriat fàghere gherra, ma a dolu mannu a s'ìsula si bi podiat imbàtere cun fatzilidade e ogni tantu bi imbatiant sos piratas chi navigaiant in cussu mare, e chi la isorrobaiant.

In gènere sos piratas si nche leaiant su trigu, su binu e s'ozu. Una die però si nche aiant furadu una chedda de pitzocas de sa bidda prus a canta a sa costa. Las aiant custrintas a nche pigare a sa nave e nche las aiant leadas a su cuadòrgiu issoro, in un'ìsula in ue b'aiat grutas meda cuadas. Sos piratas aiant immandradu sas pitzocas in una gruta; a pustis si nche fiant istesiados pro sighire a iscorratzare e torrare a nde las leare prus a tardu.

Cando sos piratas si nche fiant andados e sas pitzocas s'agatant presoneras, a su buju, medas comintzant a pranghere e a si lamentare. Mihm imbetzes non si fiat pèrdida de ànimu: fiat segura chi su babbu e sos abitantes de s'ìsula diant èssere bènnidos a las chircare. Ma comente sinnalare sa presèntzia issoro?
Abbaidende a giru a giru cun sa lughighedda de sa lanterna chi aiant lassadu sos piratas, sa pitzoca biet unu passàgiu istrintu, e in fundu a custu si bidiat una lughe. Cun s'agiudu de sas cumpàngias si nche colat in cussu passàgiu, chi finiat cun una abertura a cara a mare. Fiat tropu istrinta, non fiat possìbile a nche essire dae in cue; a Mihm assora li benit un'idea: nche colat in s'abertura sos pilos suos longos e brundos, chi lughiant in su sole.

Su babbu de Mihm biet dae tesu sos pilos de sa fìgia, mòvidos dae su bentu comente una bandera de seda, e si incaminat a cara a s'ìsula in ue sos piratas aiant fatu presoneras sas pitzocas, e las lìberat. Mihm però non resurtaiat prus a nde bogare sos pilos dae cussa abertura e si nde los aiat dèpidos segare. Pro magia, sos pilos suos si fiant mudados in una pranta cun raighinas fortes e profundas e cun rampos meda de frores indiorados mòvidos dae su bentu: fiat nàschida sa mimosa.

Maria Giovanna Serchisu – Annu 2026

Su contu de su gròfulu (o gravellu)

Su gròfulu s'agatat in Europa dae sèculos meda e est unu de sos frores prus ricos de contos. In sa mitologia, pro esempru, est su frore sacru a sa divinidade de sa catza, Diana. Su contu narat chi unu pastore giòvanu si fiat innamoradu de Diana, chi però aiat fatu votu de castidade, e a pustis de l'àere dadu isperàntzias falsas de amore, l'aiat abbandonadu. Su pitzocu fiat mortu dae su disisperu pagu tempus a pustis e dae sas làmbrigas suas fiant nàschidos sos gròfulos biancos.

Fintzas in sa traditzione cristiana sunt presentes sos gròfulos; narant in fatis chi cando at bidu a Gesùs in sa rughe, Nostra Sennora addolorada, rea a dae in antis de sa rughe, aiat fatu nàschere, in sos puntos in ue nche fiant caladas sas làmbrigas suas, gròfulos biancos.

In s'istòria puru b'at carchi contu chi faeddat de custu frore. Pro esempru narant chi in su 1270 sa morte de sordados meda de Luigi IX, Re de Frantza, pro neghe de una epidemia de peste in sa crociada de Tùnisi, est istada firmada pro more de unu distilladu de gròfulos.

Un'àteru contu narat chi cando Maria Antonieta, in sa Rivolutzione Frantzesa, est istada fata presonera, aiat sighidu a retzire messàgios chi bi los cunsignaiant imboligados in màtzulos de gròfulos. In prus, semper in Frantza, in s'Otighentos su gròfulu ruju fiat su sìmbulu chi Napoleone impreaiat pro decorare sos nastros de sa Legion d'Onore, e lu portaiant apuntadu in sa giacheta sos nòbiles chi depiant èssere ghigliotinados, mentres in cussu matessi perìodu su gròfulu biancu fiat su frore sìmbulu de sa monarchia.

In sa segunda metade de s'Otighentos, imbetzes, su gròfulu ruju est su sìmbulu de su movimentu sotzialista.

In sa traditzione italiana su gròfulu est cunsideradu in Bologna su frore de Santu Pedru e in Roma su frore de Santu Giuanne.

In su limbàgiu de sos frores e de sas prantas su gròfulu est su sìmbulu de sa virtude e de sa nobiltade, ma ogni colore tenet unu significadu ispetzìficu: su gròfulu biancu rapresentat sa lealtade eterna; su gròfulu grogu rapresentat s'indetzisione e su dùbbiu, e est adatu màssimu in s'àmbitu sentimentale pro nàrrere chi non si est seguros de fàghere unu sèberu impignativu meda; su gròfulu in colore de rosa est sìmbulu de afetu; su gròfulu ruju est sìmbulu de amore apassionadu o de passione pro cale si siat atividade; sos gròfulos giaspeados rapresentant sa gentilesa; su gròfulu birde est su sìmbulu de s'amore omosessuale.

Maria Giovanna Serchisu – Annu 2026

Su contu de su gradiolu

Su gradiolu est unu frore chi tenet un'istòria de mìgias de annos. At semper ispantadu sa gente cun sos colores suos e sa forma elegante.
Est originàriu de su Sud Africa e l'ant iscobertu pro sa prima borta sos botànicos europeos in su 1600. Su nùmene benit dae su latinu "gladius" chi cheret nàrrere "spada" pro sa forma de sa fògia longa assimigiante a s'ispada.
Su gladiolu tenet unu simbulismu de importu in culturas antigas meda. In Roma, pro esempru, sos frores de gradiolu fiant cullegados a sos gladiadores, ammirados pro sa fortza e pro su coràgiu. Su frore, bortas meda, s'impreaiat pro rapresentare sa fortza de sos gherreris. In sa mitologia greca su gradiolu fiat cullegadu a sa dea de s'amore e de sa bellesa, Afrodite. Segundu sa leggenda su gradiolu naschet dae su sàmbene de s'amante suo mortu, Adone. Custa unione cun s'amore e sa bellesa at fatu de su gradiolu unu frore de seberare pro gestos romànticos e espressadas de istima. In prus est cullegadu a su cuntzetu de ammentu, in particulare de sas persones caras chi sunt mortas.
In sa cultura tzinesa est sìmbulu de onore e integridade morale. Est impreadu in tzerimònias traditzionales pro rapresentare sa virtude de s'onestade.
Custu frore est originàriu de su Sud Àfrica. Òcupat unu postu de primore in aspetos meda de sa cultura umana, dae s'arte a sa literadura a sas tzerimònias religiosas. In s'arte rapresentat sa fortza e s'elegàntzia; in literadura est impreadu comente metàfora de coràgiu e determinazione.
In sa Roma antiga fiat impreadu in sas festas e in sos rituales religiosos. Fiant assotziados a Marte, su deus romanu de sa gherra, e si creiat chi esserent dadu bona sorte a sos gherreris. S'impreaiant puru in sos cojos comente sìmbulu de fertilidade e de abbundàntzia. In su simbulismu cristianu est assotziadu a sa resurretzione de Gesùs ca, in carchi manera, rapresentat sa rughe e sos frores vida noa e isperàntzia. S'impreat meda in sas tzerimònias religiosas, siat de allegria siat de tristura.

Su contu de sa giunchìglia

Una borta b'aiat unu rusignolu cun una boghe melodiosa. Una die biet una rundinedda chi bolaiat lìbera e cuntenta in artu in su chelu e si nde innamorat.

Comintzat a cantare totu s'amore suo cun càntigos armoniosos, ma sa rundinedda est tropu gelosa de sa libertade sua e non càrcurat su rusignolu, e su cantu suo diventat ogni die prus tristu.

Interbenit tando una jana chi, cummòvida, cun un'incantèsimu faghet a manera chi sa rundinedda puru s'esseret innamorada de su rusignolu.

Intantu però fiat arribende s'atòngiu e sa rundinedda deviat andare a cara a terras prus callentes paris cun sas cumpàngias suas.
Promitit a su rusignolu chi at a torrare e comente caparra li dat tres pummas biancas. Sa jana las mudat in tres rampigheddos cun frores biancos a forma de campanedda, chi rapresentaiant su càntigu de su rusignolu e s'amore chi auniat sos duos pugioneddos, e narat chi cando sos rampigheddos diant àere torradu a frorire, sa rundinedda diat èssere torrada a s'amoradu suo.

E est pro custu chi sa giunchìglia est unu de sos primos frores a ispàrghere e a annuntziare su beranu.

Su contu de su tulipanu

Su contu de su tulipanu est cullegadu a sa legenda de unu giòvanu, Shirin, e de Ferhad chi fiat s'amorada sua.

Custu amore mannu e ricambiadu, fiat destinadu a èssere truncadu dae una disgràtzia.

Su giòvanu fiat dèvidu partire in chirca de fortuna. Sa pitzoca, isetende chi esseret torradu, fiat in ànsia. E gasi, a unu tzertu puntu, detzidit de andare a lu chircare. Ma una die de beranu Ferhad in caminu ruet e s'istòrpiat cun pedras apuntidas.

Cunvinta de si mòrrere sena torrare a bìere s'isposu istimadu, sa bella Ferhad pranghet meda, e sas làmbrigas s'ammèschiant a su sàmbene. Ruende·nche a terra, sas làmbrigas e su sàmbene si mudant in frores bellos meda, e duncas naschent sos tulipanos.

Dae tando, ogni annu in beranu issos torrant a frorire prus bellos che mai!

Maria Giovanna Serchisu – Annu 2026